

WERKEN AAN VREDE- BIJ ALLE GEWELD
29 oktober 2023 in de Kargadoor te Utrecht

De staat van de vredesbeweging

door Wendela de Vries

We hebben deze discussie georganiseerd omdat de vredesbeweging zich nodig hard moet gaan roeren. Omdat het militair denken in Nederland steeds meer het beleid overneemt.

Met militair denken en militarisme bedoel ik het idee dat militaire macht een basis vormt voor vrede, en dat wapens een oplossing bieden voor problemen. Terwijl wapens meestal een situatie alleen maar erger maken, en militaire macht geen enkel probleem oplost.

Om een voorbeeld te geven: In de media wordt het duiden van een oorlog tegenwoordig heel vaak aan een militair of oud-militair overgelaten. Die duidt het dan binnen smalle marges van zijn militair denken, want dat is zijn kennis en dat is zijn instrumentarium. Die legt uit welke prachtige wapens er zijn om de vijand uit te schakelen. Die stelt niet de vraag of de vijand wel 100% een vijand is en of er misschien ook andere mogelijkheden zouden zijn. Je denkt dan dat je de oorlog begrijpt maar je weet eigenlijk maar een heel klein stukje.

En er is heel veel wat je niet hoort. Je hoort bijvoorbeeld geen internationaal jurist of diplomaat die verteld over pogingen tot bemiddeling en waarom die mislukken, of schendingen van internationaal recht. En hoe het wel anders zou kunnen. Je hoort geen conflictdeskundige uitleggen hoe in tijden van oorlog alles wordt teruggebracht tot een zwart-wit denken, wij-zij denken. Wij de goeden tegen zij de slechten. Je krijgt een heel eenzijdig beeld van mogelijke oplossingen van de oorlog.

Dat dit wij-zij denken blijkbaar zo belangrijk is dat elke nuance meteen de kop ingedrukt moet worden is ook wel weer hoopgevend. Blijkbaar is zo'n extreme tegenstelling nodig om mensen zover te krijgen dat ze het doden van andere mensen accepteren. Zodra je iets verder nadenkt ga je twifelen of dat wel juist is. Gelukkig maar.

Het militair denken zit inmiddels heel diep in Nederland. De wapenindustrie heeft de wind mee. Volgend jaar wordt de defensiebegroting met 40% verhoogd, waarvan minstens 28% voor nieuwe wapens. De media schrijven dan: Nederland haalt nog steeds niet de NAVO-norm van 2% van het BBP voor militaire uitgaven! We zitten volgend jaar 'slechts' op 1,98%.

Dat is natuurlijk totaal niet waar we het over moeten hebben. We moeten het erover hebben hoe we kunnen voorkomen dat conflicten uitbarsten in geweld. En als er geweld is, hoe we dat zo snel mogelijk kunnen stoppen. Hoe komen we tot meer rechtvaardigheid. Hoe komen we tot meer veiligheid. En veiligheid is niet per definitie: meer geld en meer wapens voor de krijgsmacht.

Wat mij ook enorm zorgen baart, ik moet dat toch nog even zeggen want ik werk voor een organisatie die zich inzet tegen wapenhandel en wapenindustrie, is dat de regels om wapenexport aan banden te leggen in rap tempo worden uitgehouden. De politiek in Nederland gaat daar gewoon in mee.

Dus: tijd om te praten wat we er tegen kunnen doen. Waar staat de vredesbeweging?

Met het panel gaan we het hebben over de vraag hoe we de vredesbeweging kunnen versterken. Want tegenover het rechtse Nederlandse militarisme zie ik ook duidelijk een tegenbeweging opkomen. Twee weken geleden bij de Street Rave op de Dam in Amsterdam, een dansfeest voor culturele vrijplaatsen en betaalbare woonruimte, werd ook ineens geroepen: weg met het militair-industrieel complex! Dat zijn dus mensen die eigenlijk met iets heel anders bezig zijn maar die

hebben dit ook in hun hoofd. Terwijl een half jaar geelden moest ik vaak nog uitleggen wat het militair-industrieel complex ook alweer was. Er is een tegenbeweging aan het opkomen.

Denk je aan vredesbeweging, dan denk je aan massa-beweging jaren '80. Er is toen veel politiek resultaat bereikt, dat wordt wel eens ontkend maar de ontwapeningsverdragen waren er niet geweest zonder de vredesbeweging. De grote drijfveer om deel te nemen aan die beweging in de jaren '80 was voor veel mensen simpelweg dat ze bang waren voor hun toekomst. Een kernoorlog zou hier in Europa uitgevochten worden. Wij zouden het slachtoffer zijn. Zelfde zie je nu bij de klimaatbeweging: mensen zijn bang. Het gaat om ons overleven. Kernwapens en klimaatcrisis zijn vergelijkbare onderwerpen. Het zijn de twee grote existentiële bedreigingen voor de planeet waar de mens zelf de hand in heeft.

De oorlog ligt weer op ons bord

De afgelopen decennia is oorlog voor veel mensen iets geweest wat ergens anders door anderen gevoerd wordt. Iemand schreef na inval van Rusland in Oekraïne: dit gebeurd na 40 jaar vrede. Hoe is het mogelijk, denk je dan, hier heeft iemand Irak gemist, Afghanistan, Libië, Mali. Maar het is hoe veel mensen de afgelopen jaren hebben ervaren. Oorlogen waren ver weg, dus het was niet ons probleem, ook al waren Nederland en de NAVO bij deze oorlogen betrokken. Er was voor ons geen dreiging. Met de oorlog in Oekraïne en de oorlog in Gaza is dat veranderd; veel mensen voelen zich nu weer betrokken en verantwoordelijk. Er zijn ook nieuwe lokale vredesgroepen ontstaan, die zoekende zijn naar hun rol en hun mogelijkheden.

Er is weer volop discussie over oorlog, maar dan wel heel specifiek over deze oorlogen en weinig over de achterliggende structuren van oorlog. En in de discussies kiezen veel mensen partij voor de ene of de andere kant, er moet iemand winnen en iemand verliezen. Terwijl het de vredesbeweging gaat om de oorzaak van een conflict aan te pakken.

Hoe kunnen we dat doen, de vredesbeweging versterken?

In de jaren '80 had je veel vredesgroepen die voor groot deel draaiden op vrouwen die toen nog net niet massaal tot de arbeidsmarkt waren toegetreten, en op werkloze jongeren. Het aantrekken van de arbeidsmarkt in de jaren '90 was een van de factoren van het verdwijnen van de vredesbeweging. Je kan allerlei politieke factoren aanvoeren maar beschikken over tijd om te organiseren is een belangrijke factor. Dat zijn dingen waar we naar moeten kijken als we willen organiseren.

Ik pleit er dan ook voor, en dat kwam ook uit discussies die we eerder hadden, om ons als vredesbeweging vooral bezig te houden met oorlogen waar Nederland een betrokkenheid bij heeft, en ons te richten op het Nederlands beleid. Dat is ook onze eerste verantwoordelijkheid, als burgers van Nederland. En dat we zorgen voor meer input van mensen met niet-westerse roots, dat geeft een minder Europese blik.

Grote organisaties, zoals OxfamNovib of Pax, houden zich ook met oorlog en vrede bezig, maar werken vooral in conflictgebieden buiten Nederland. Ze laten de rol van westerse krijgsmachten vaak buiten beschouwing. Ze werken trouwens ook vaak samen met de krijgsmacht, wat een kritische benadering lastiger maakt. Of ze doen projecten in bepaalde landen en willen die projecten niet in gevaar brengen door te kritisch te zijn. Grote organisaties zijn ook geen beweging, ze zijn vaak inflexibel, hebben grote apparaten. Een vredesbeweging, vredesgroepen van burgers, hebben echt een andere rol dan grote organisaties.

Hebben we mensen, hoe zit het met de verkiezingen?

Veel mensen voelen zich betrokken bij vrede en antimilitarisme en zijn kritisch over het Nederlands militair beleid. Maar ze zijn niet georganiseerd. En het onderwerp is voor hun geen prioriteit. Politieke partijen weten dat. Er zijn bijna geen politieke partijen die het onderwerp oorlog en vrede, een prominente plek geven in hun verkiezingsprogramma. Politieke partijen maken een pragmatische afweging op weg naar de macht: voor de meeste kiezers zijn binnenlandse onderwerpen belangrijker: zorg, goed bestuur, zelfs klimaat is voor veel mensen een binnenlands onderwerp en gaat over wel of geen zonnepanelen. En voor politieke partijen is kritisch zijn op militair beleid en de NAVO ook een hindernis bij de coalitievorming met rechtser partijen.

Politieke partijen negeren het onderwerp liever. Een vredesbeweging zou moeten zorgen dat het wel op de agenda komt. Hoe gaan we dat aanpakken?

Het belangrijkste probleem voor vredesgroepen op dit moment is: We worden niet gehoord. Noch in de media noch in de politiek. We krijgen alleen met grote moeite ingang in publieke debat.

Acties en demonstraties kunnen aandacht trekken. Die worden vooral groot als ze dicht op actualiteit zitten. De eerste weken van de Oekraïne-oorlog waren er elke week demonstraties, nu nauwelijks meer. Het is nog steeds oorlog in Oekraïne, maar deze oorlog is naar de marge van het debat geschoven. Er zijn wel heel veel demonstraties voor solidariteit met Palestina.

Dat is heel goed. Maar we willen als vredesgroepen niet alleen op voorpagina-nieuws reageren. We willen juist aan de structurele keus voor vrede werken in plaats van oorlog. Dus de grote vraag is: Hoe zorgen we dat kritische vredesgeluiden een plek krijgen in het debat in politiek en media?. Hoe zorgen we dat vrede weer gaat meewegen in het beleid?

Laten we daarover geen luchtkastelen bouwen, maar kijken naar wat we hebben. Met onze beperkte middelen. Wat gaat er goed, wat kunnen we versterken? Je kan de vraag ook omdraaien: Wat zijn de belemmeringen om een plek te hebben in het publiek debat? Maar laten we vooral kijken naar wat wel kan, niet naar wat niet kan. Want er is sprake van een grote militarisering in Nederland en in Europa, dat is gevaarlijk, en bijna niemand zet het op de agenda. Wij zullen het moeten doen.

Discussievraag: hoe zorgen we dat kritisch vredesgeluid een plek krijgen in het debat van politiek en media, en weer mee gaan wegen in het beleid?

Subvraag: Wat zijn de belemmeringen daarvoor?